

บทนำ

โครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

ที่มาและความสำคัญ

กล่องโฟมบรรจุอาหารปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างมากในทุกพื้นที่ เพราะวิถีชีวิตประจำวันไม่เปิดให้มีทางเลือกมากนักในการเตรียมและใช้ภาชนะอย่างอื่นแทนโฟม อีกทั้งโฟมมีราคาถูก น้ำหนักเบา จัดเก็บได้ง่ายและเป็นสิ่งสำเร็จรูปใช้ได้ทันที กล่องโฟมได้รับความนิยมแพร่หลายในหมู่แม่ค้า ร้านตลาดทั่วไป ข้อมูลวิทยาศาสตร์ทางการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุขได้อธิบายถึงพิษภัยของกล่องโฟมไว้ว่า โฟมเป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากพลาสติกประเภทโพลีสไตรีน (polystyrene : PS) ก่อนนำมาเติมสารเร่งให้เกิดการฟองตัว และเกิดการแทรกตัวของก๊าซในเนื้อพลาสติกทำให้พลาสติกมีน้ำหนักเบา สามารถนำไปขึ้นรูปเป็นภาชนะบรรจุอาหารในรูปแบบต่างๆ ได้ตามต้องการ แต่เมื่อถูกนำไปบรรจุอาหารร้อน และอาหารทอดต่างๆ ที่มีน้ำมันเป็นส่วนประกอบจะเกิดปฏิกิริยาที่ทำให้สารอันตรายแตกตัวออกจากภาชนะโฟมได้ สารพิษที่ไหลออกมาปนเปื้อนอาหารได้แก่ สไตรีน (Styrene) เบนซีน (Benzene) โดยที่สารสไตรีนจะส่งผลให้เกิดการระคายเคืองผิวหนัง หากสูดเข้าไปจะทำให้มีอาการไอ หายใจลำบาก ปวดหัว ง่วงซึม ในขณะที่สารเบนซีนจะทำให้เกิดการกักสะสมพิษสะสมในร่างกาย คลื่นไส้ หัวใจเต้นแรงและอาจทำให้ถึงชีวิตได้ อีกทั้งเป็นสารก่อมะเร็ง (waymagazine.org : 2013) นอกจากนี้โฟมจะทำให้เป็นมะเร็งแล้ว โครงสร้างทางโมเลกุลของสารสไตรีนยังเหมือนกับแอสโตรเจนหรือฮอร์โมนของเพศหญิงด้วย เวลาที่ทานเข้าไปจึงทำให้ฮอร์โมนในร่างกายผิดปกติ ส่งผลให้ประจำเดือนมาไม่ปกติ หงุดหงิดง่ายและยังมีผลต่อระบบเลือด ทำให้เลือดจาง เกล็ดเลือดน้อยเลือดหยุดไหลช้า

มูลนิธิโลกสีเขียวให้ข้อมูลว่า คนไทยสร้างขยะจากกล่องโฟมเฉลี่ย 2.3 กล่องต่อคนต่อวัน นั่นหมายความว่าในแต่ละวันประเทศไทยจะมีขยะจากกล่องโฟมที่ถูกทิ้งรวมกันไม่น้อยกว่า 138 ล้านกล่อง ปัจจุบันในยุโรปเริ่มบังคับให้เลิกใช้โฟมกับอาหารแล้ว หากนำเข้ากล่องโฟมราคา 1 บาท จะต้องเสียค่ากำจัด 6 บาท นอกจากนี้ทาง WHO ได้ประกาศว่าแม่ที่คาดว่ามีท้อง รวมถึงเด็กเล็กห้ามกินอาหารจากกล่องโฟม (thaipublica.org/2013)

ชุมชนทะเลน้อยเป็นชุมชนขนาดใหญ่ พื้นที่ชุมชนอยู่ติดกับทะเลน้อย มีประชากรรวมกันประมาณ 2,000 คน จะสร้างขยะโฟมได้วันละ 4,600 ชิ้น ใน 1 เดือนจะมีขยะโฟมจากคนในชุมชนประมาณ 138,000 ชิ้น บ้านเรือนในชุมชนทะเลน้อยส่วนใหญ่เป็นบ้านยกพื้นใต้ถุนสูง ชาวบ้านยังคงทิ้งขยะลงใต้ถุนบ้าน ในอดีตชนิดของขยะจะเป็นประเภทที่ย่อยสลายได้ง่าย แต่ในปัจจุบันขยะส่วนใหญ่จะเป็นพวกพลาสติก และโฟม ซึ่งใช้เวลานานมากในการย่อยสลาย จึงเป็นมลภาวะที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน และชาวบ้านมีอัตราเสี่ยง

ต่อการได้รับสารพิษจากภาชนะ โฟมดังกล่าว อีกทั้งทะเลน้อยยังเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด พัทลุง มีร้านอาหารเป็นจำนวนมากและเกือบทุกร้านจะใช้กล่องโฟมเป็นภาชนะบรรจุอาหาร

เมื่อซื้ออาหารออกนอกร้าน อีกทั้งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทะเลน้อยเป็นหมู่คณะ มักจะทำอาหารใส่กล่องโฟมมารับประทานแล้วทิ้งไว้เป็นขยะมลพิษในชุมชนเป็นจำนวนมาก เมื่อโฟมเหล่านี้อยู่ในดินก็ จะทำให้ดินขาดคุณภาพ ขาดความสมบูรณ์ อุ่นน้ำไม่ได้ หากถูกทิ้งลงสู่ได้ถูกบ้านจะเป็นที่อยู่อาศัยของสัตว์ ที่เป็นพาหะของโรคเช่น หนู แมลงสาบและยุง ในฐานะที่ผู้ศึกษาเป็นคนในพื้นที่ชุมชนทะเลน้อย จึงมี ความเห็นว่า ควรมีการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์ในการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร ทั้ง การรณรงค์ให้ผู้ค้าขายและประชาชนผู้ซื้ออาหาร ลดการใช้กล่องโฟมเป็นภาชนะบรรจุอาหารในชุมชนทะเล น้อย และหันมาใช้ภาชนะที่ทำจากวัสดุชีวภาพแทน เช่น ใบบัว ไบโตะ กล่องชานอ้อย ซึ่งสามารถย่อยสลาย ได้ง่าย หรือการใช้ถุงพลาสติก กระดาษเคลือบพลาสติกที่ส่งผลกระทบต่อสภาพแวดล้อมน้อยกว่าภาชนะที่ ทำจากโฟม หรือการใช้ภาชนะทั่วไปที่ใช้ได้หลายครั้งในการบรรจุอาหารเช่นถ้วย ชาม จาน ซ้อน ซึ่ง การศึกษาครั้งนี้นอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อชุมชนทะเลน้อยแล้ว ยังสามารถประยุกต์ใช้กับพื้นที่อื่นๆต่อไป ได้

วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์ในการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเล น้อย
2. เพื่อส่งเสริมให้ประชาชนตระหนักในพิษภัยและปัญหาที่เกิดจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร
3. เพื่อลดปริมาณขยะ โฟมในชุมชนทะเลน้อย

ตัวชี้วัดความสำเร็จ

1. มีรูปแบบและวิธีการรณรงค์ที่ทำให้การใช้กล่องโฟมในชุมชนลดลง
2. ผู้ประกอบการขายอาหารในชุมชน ใช้วัสดุธรรมชาติหรือกระดาษเคลือบพลาสติกบรรจุอาหาร แทนกล่องโฟม
3. ขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวลดลง
4. ปริมาณขยะโฟมในชุมชนลดลง

ขอบเขตการศึกษา

1. สถานที่คือ ชุมชนทะเลน้อย (หมู่ที่ 1,2 และ 13 ต.พนางตุง)
2. ประชากรเป้าหมายคือ ประชาชน ร้านค้า,ร้านขายอาหารในชุมชน และนักท่องเที่ยวที่เดินทาง

มา

ท่องเที่ยวในชุมชนทะเลน้อย

3. ระยะเวลา 1 ก.พ. – 31 ส.ค.57

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ประชาชนในชุมชนทะเลน้อยมีความรู้ ความเข้าใจและตระหนักถึงพิษภัยที่เกิดจากใช้ ภาชนะโฟม บรรจุอาหารและเปลี่ยนวิถีคิดในการใช้ภาชนะในการบรรจุอาหาร
2. ร้านขายอาหารลดการใช้ภาชนะ โฟมบรรจุอาหาร
3. ปริมาณขยะประเภทโฟมในชุมชนลดลง

กรอบแนวคิดเกี่ยวกับการวิจัย

การศึกษาครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ที่อาศัยการมีส่วนร่วมจากประชาชนในชุมชนทะเลน้อย (หมู่ที่ 1,2 และ 13 ตำบลพนาสูง) ครอบคลุมขั้นตอน คือตั้งแต่การร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมดำเนินการและ ร่วมติดตามประเมินผล แนวทางที่ใช้ในการปฏิบัติการนั้นมาจากข้อเสนอแนะของประชาชนที่ร่วมเป็น คณะทำงาน ผ่านกระบวนการทำงานเชิงระบบ คือการกำหนดปัจจัยนำเข้าสู่กระบวนการปฏิบัติการ และการ ติดตามประเมินผลงานตามตัวชี้วัด การรวบรวมข้อมูลใช้ทั้งแบบการสัมภาษณ์ การสังเกตและการสำรวจ ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

1. ขั้นเตรียม

- ผู้วิจัยได้นำเรื่องปัญหาการใช้กล่องโฟมในชุมชนไปปรึกษากับผู้ใหญ่บ้านทั้ง 3 หมู่บ้านและเทศบาลตำบลพนาสูง เพื่อขอความคิดเห็นและแนวทางการลดขยะจาก กล่องโฟม
- ประสานงานเพื่อหาคณะทำงานในชุมชนทั้งที่เป็นผู้ประกอบการขายอาหารและ ประชาชน
- ประชุมคณะทำงานเพื่อทำความเข้าใจปัญหาการใช้กล่องโฟมและร่วมวางแผน ดำเนินการกิจกรรมรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่อง โฟม
- แต่งตั้งคณะทำงานฝ่ายต่างๆที่เกี่ยวข้อง

2. ขั้นดำเนินการ

- การรวบรวมข้อมูลจำนวนผู้ประกอบการขายอาหารและการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร ในชุมชน
- การประชาสัมพันธ์ข้อมูล
- การจัดกิจกรรมรณรงค์การลดใช้กล่องโฟม
- การติดตามประเมินผลการทำงานและการหนุนเสริม

3.ขั้นสรุปและประเมินผลการปฏิบัติงาน

- การรวบรวมข้อมูลและการจัดกระทำข้อมูล
- การวิเคราะห์ข้อมูลและสรุปเป็นรายงาน

- การจัดเวทีสรุปผลการดำเนินงานและสรุปบทเรียน
- การร่วมสร้างมาตรการในการรณรงค์ต่อเนื่อง

การประเมินผล

การประเมินผลจะใช้ข้อมูลจากผลการรวบรวมข้อมูลการใช้กล่องโฟมในชุมชนก่อนที่จะมีกิจกรรมการรณรงค์การลดใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร มาเปรียบเทียบกับผลการรวบรวมข้อมูลการใช้กล่องโฟมในชุมชนหลังจากที่มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ฯ รวมถึงการรวบรวมความคิดเห็นของกลุ่มเป้าหมายที่ได้จากการสัมภาษณ์และบันทึกการสังเกตทั้งก่อนและหลังที่มีการจัดกิจกรรมรณรงค์ แล้วนำไปพิจารณาตามตัวชี้วัดของโครงการฯ โดยกิจกรรมการประเมินผลจะผ่านเวทีการประชุมของคณะทำงานในชุมชน

การวิเคราะห์และสรุปผล

การวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน จะนำผลที่ได้จากการประเมินผลไปเปรียบเทียบกับตัวชี้วัดของวัตถุประสงค์การศึกษาวิจัย แล้วสรุปเป็นผลการดำเนินงาน ทั้งนี้จะเป็นการจัดเวทีสรุปบทเรียนที่มีผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเข้าร่วมรับทราบและแสดงความคิดเห็นเพิ่มเติม ก่อนที่จะจัดทำเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์ต่อไป

คำนิยาม

กล่องโฟมบรรจุอาหาร หมายถึงกล่องโฟมที่ใช้เป็นภาชนะบรรจุอาหารตามสั่งทั่วไป จากร้านอาหารและจากผู้ขาย ทั้งที่เป็นรูปกล่องมีฝาปิด หรือรูปของถ้วย จาน ชาม ที่ใช้ครั้งเดียวแล้วทิ้ง

ชุมชนทะเลน้อย หมายถึงพื้นที่ในหมู่ที่ 1, 2 และ 13 ตำบลพนางตุง รวมถึงพื้นที่ในทะเลน้อยส่วนที่อยู่ในตำบลพนางตุง

บทที่ 2

ทบทวนเอกสาร

ยุทธศาสตร์การณรงค์แนวใหม่

แนวคิดของ Gladwell คือความคิด (Ideas) สาร (messages) สินค้า/ผลิตภัณฑ์ (Products) และ พฤติกรรม (behaviors) แพร่กระจายเหมือนไวรัส ตัวอย่างเช่น การระบาดเชิงพฤติกรรม (epidemic in action) ที่เห็นในชีวิตประจำวันของจริงคือ การแต่งกายตามแฟชั่น ความคิดใหม่ๆ สินค้า/ผลิตภัณฑ์ หรือ พฤติกรรมลักษณะต่างๆ จะก้าวข้ามแดนที่ไม่เคยเป็นที่รู้จักไปสู่การแพร่ระบาดอย่างรวดเร็ว Gladwell ค้นพบว่าปัจจัยสำคัญของการ “ขยับ” ถึงพร้อมนั้นมีกฎอยู่ 3 ข้อคือ

- กฎข้อที่ 1 มีคนมีพรสวรรค์ทางสังคมที่หาได้ยาก (rare set of social gifts)
- กฎข้อที่ 2 การติดต่อ (contagion) มีลักษณะติดตรึง (stickiness) ยากต่อการปฏิเสธ/ถอนตัว
- กฎข้อที่ 3 ปัจจัยด้านบริบทแวดล้อม (context) ได้แก่ เวลา สถานที่ ที่มีพลานุภาพต่อ กระบวนการเปลี่ยนแปลงจุดขยับ (tipping point) ซึ่งเป็นเหมือนธรณีประคูด (threshold) ระหว่างสภาวะปกติไปสู่ภาวะระบาด

แม้ว่าจะเป็นรอยต่อเล็กๆ แต่หากได้รับการจัดการให้ถึงพร้อมด้วยปัจจัยตามกฎทั้ง 3 ข้อ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างมหัศจรรย์ได้ ซึ่งกฎ 3 ข้อของ Gladwell สามารถอธิบายโดยสรุปได้ดังนี้

1. กฎคนพิเศษจำนวนหนึ่ง (The Law of the Few) Gladwell เสนอว่าทุกสังคมจะมีคนกลุ่มหนึ่งที่มีความพิเศษและสำคัญเหนือคนอื่นๆ ที่เหลือ เป็นไปตามหลัก “80/20 Principle” คนจำนวน 20 % เหล่านี้มีคุณลักษณะพิเศษคือมีพรสวรรค์ทางสังคมบางประการซึ่งไม่พบในคนส่วนใหญ่ เช่น มีความอยากรู้อยากเห็นมาก เข้ากับคนง่าย รู้จักคนมาก มีความรู้และพร้อมจะช่วยเหลือแจกจ่ายข้อมูลให้กับผู้อื่น มีความสามารถในการโน้มน้าวใจสูง เป็นต้น Gladwell แบ่งกลุ่มคนพิเศษนี้ออกเป็น 3 กลุ่มย่อยคือ กลุ่มผู้กว้างขวาง (connectors) กลุ่มฐานข้อมูลเคลื่อนที่ (mavens) และกลุ่มเซลส์แมน (salesman)

- กลุ่มผู้กว้างขวาง (connectors) คือกลุ่มคนที่มีพรสวรรค์ในการเชื่อมต่อส่วนต่างๆ ของสังคมและวัฒนธรรมย่อย (subworlds/subcultures) เข้าไว้เป็นเครือข่ายประชิด สามารถเข้าถึงคนจำนวนมากภายใน/ภายใต้เครือข่ายตามลำดับชั้นอย่างกว้างขวางในเวลาอันรวดเร็ว คนกลุ่มนี้รู้จักคนจำนวนมากเพราะมีความอ่อนไหวอย่างยิ่งต่อการแสวงหามิตร ความสนิทสนมคุ้นเคย (acquaintances) ในระดับที่พอจะทำให้เกิดการติดต่อ (weak tie) นี้จะเป็นแหล่งพลังทางสังคม (source of social power) ที่แข็งแกร่ง ก่อให้เกิดการเชื่อมประสานที่เป็นเครือข่ายกว้างขวางอัจฉริยะ ความไม่ธรรมดาของพวก “connectors” นี้เป็นผลพวงของบุคลิกพิเศษ ซึ่งเกิดจากการหลอมรวมของความอยากรู้อยากเห็น (curiosity) ความมั่นใจในตนเอง (self-confidence) ความสามารถในการเข้าสังคม (sociability) และความไม่เป็นคนไม่อยู่เฉย (energetic)

- กลุ่มฐานข้อมูลเคลื่อนที่ (maven) คล้ายกับ “data bank” คนกลุ่มนี้รู้ข้อมูลกว้างขวางมากมายที่คนทั่วไปไม่รู้ มีนิสัยชอบสะสมข้อมูลความรู้และที่สำคัญเป็นพิเศษคือ ชอบช่วยโดยให้ข้อมูลและความรู้แก่ผู้อื่นในการตัดสินใจเรื่องต่างๆ “maven” จึงอุปมาคล้าย “ครู” หรือ “Information brokers” ที่ชอบสะสมซื้อขาย และแลกเปลี่ยนข้อมูลอยู่เสมอ

- กลุ่มเซลส์แมน (Salesman) ในขณะที่ “connectors” มีลักษณะเป็น “social glue” และ “maven” เป็น “data bank” 20% ของกลุ่มคนพิเศษกลุ่มสุดท้ายนี้จะมีลักษณะเหมือนคนขายของที่เก่งกาจ คนกลุ่มนี้มีทักษะในการโน้มน้าวใจได้ดียิ่ง สามารถตรึงผู้ฟังให้คล้อยตามได้อย่างง่ายดาย หากวิเคราะห์บุคลิกท่าทางของเซลส์แมนแล้วจะพบลักษณะเด่นคือ เป็นคนไม่ชอบอยู่เฉย (energetic) มีความกระตือรือร้นสูง (enthusiasm) มีเสน่ห์ (charm) ใครเห็นใครชอบ (likeability)

คน 3 จำพวกซึ่งเป็นสัดส่วน 20 % ของสังคมนี้ มีความพิเศษสุดในแง่การสร้างการประสานเชื่อมโยงคนในสังคม (social connections) การมีพลังงานในการประกอบกิจกรรมทางสังคมด้วยความกระตือรือร้น (energy and enthusiasm) และการมีบุคลิกภาพ (personality) ที่เอื้อมยอดในการโน้มน้าวความพิเศษนี้จะก่อให้เกิดกระแส “การพูดปากต่อปาก” (spread the word) ซึ่งถือว่าเป็นจุดขยับจุดแรกของการแพร่ระบาดของเชิงพฤติกรรมทุกชนิด

2. กฎการติดตรึงของสาร (The Stickiness Factors) Gladwell เสนอว่า สาร (messages) แต่ละสารมีคุณสมบัติที่แตกต่างกันออกไป สารบางชนิดสามารถทำให้เกิดผลกระทบต่อผู้ได้ยินได้ฟังอย่างลึกซึ้ง กล่าวคือ มีศักยภาพในการติดตรึงในความทรงจำของผู้รับสารจนไม่อาจลืมเลือนไปได้

การสร้างสารให้มีลักษณะติดตรึงนี้เป็นเรื่องละเอียดอ่อน แต่มีความสำคัญอย่างยิ่ง หากสามารถสร้างสารให้มีลักษณะดังกล่าวได้จะเกิดผลในแง่ความจำได้ไม่ลืมเลือนซึ่งเป็นสภาวะภายใน (Inner state) และยังเกิดผลถึงการเปลี่ยนแปลงการกระทำซึ่งเป็นสภาวะภายนอก (Outer state) ได้อีกด้วย และนี่คือจุดขยับจุดที่สองคือ “สารที่มีลักษณะติดตรึงในความทรงจำของกลุ่มเป้าหมาย” ตัวอย่างเช่น อย่าปล่อยให้คนชั่วลอยนวล

3. กฎพลานุภาพของบริบทแวดล้อม (The Power of Context) ในทัศนะของ Gladwell การกระโดดเชิงพฤติกรรมใดๆ นั้น มีความอ่อนไหวต่อสถานการณ์และสภาพแวดล้อม ซึ่งเป็นเงื่อนไขด้านเวลาและสถานที่ของกระบวนการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วได้ อีกเงื่อนไขหนึ่งคือสถานการณ์ภายในกลุ่มที่จะให้เกิดการระบาดได้ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีกลุ่มเข้าไปเกี่ยวข้องได้ เช่นการดูภาพยนตร์ตลกในโรงภาพยนตร์ที่มีคนดูกลุ่มใหญ่/จำนวนมาก จะสนุกและขำมากกว่าการดูคนเดียวหรือดูกับคนในครอบครัวเพียงไม่กี่คน

กฎข้อ 3 จากงานวิจัยของ Gladwell และการค้นคว้าจำนวนมากได้แสดงให้เห็นว่า เมื่อใดก็ตามที่เราพยายามที่จะแพร่กระจายทัศนคติและความคิดต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือขายสินค้าอะไรบางอย่างหมายถึงว่าเรากำลังพยายามจะเปลี่ยนแปลงกลุ่มเป้าหมาย (audience) ในจุดสำคัญๆ อย่างยิ่งยวดแต่เพียงบางจุดเท่านั้น เรากำลังพยายามที่จะทำให้เกิดการติดเชื้อ (infect) ในกลุ่มเป้าหมาย ผลักให้เข้าสู่เครือข่ายการแพร่ระบาด

เปลี่ยนผู้รับสารจากคัดค้านไม่เห็นด้วย เป็นการยอมรับอย่างไม่อาจขัดขืน สิ่งเหล่านี้สามารถทำให้เกิดขึ้นจริงได้ โดยอาศัยพลังผลักดันจากกลุ่มคนที่มีคุณลักษณะพิเศษจำนวนหนึ่งที่สามารถเชื่อมร้อยและดึงดูดผู้คนจำนวนมากเข้ามาไว้ในเครือข่ายได้ สิ่งเหล่านี้ยังสามารถทำได้โดยการเปลี่ยนแปลง/ปรับปรุง/สร้างสรรค์เนื้อหาสาร (content of communication) โดยทำให้สารมีลักษณะประทับใจในความทรงจำยากจะลืมเลือน (somemorable) ผลักให้เกิดการกระทำอย่างยากจะขัดขืน และสุดท้ายคือการเปลี่ยนแปลงเพียงเล็กน้อยในบริบท (context) มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการเป็นจุดขยับอันทำให้เกิดการระบาคขึ้นได้

การประยุกต์ใช้ทฤษฎีจุดขยับกับการรณรงค์แนวใหม่

การค้นพบทฤษฎีจุดขยับของ Gladwell นี้เป็นการตอบคำถาม 2 ประการคือ ความคิดและพฤติกรรมของมนุษย์มีการเปลี่ยนแปลงหรือไม่ และปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง ซึ่งการค้นพบนี้สามารถนำไปกำหนดกลยุทธ์ในการทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในด้านความคิดและพฤติกรรมของคนในสังคมได้ทันที

แต่เดิมการรณรงค์แต่ละครั้งต้องใช้งบประมาณมากเพราะกลยุทธ์การสื่อสารมีลักษณะระหว่างข้อมูลผ่านสื่อมวลชนเป็นหลัก ผลที่ได้คือการกระเพื่อมทางความคิด ทศนคติ และความรู้สึกเพียงเล็กน้อย ไม่อาจรับประกันผลในระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมได้ แต่หากอาศัยการรณรงค์แนวใหม่ซึ่งมีทฤษฎีจุดขยับเป็นฐานในการกำหนดกลยุทธ์ นักรณรงค์จะพบว่า การทำงานจะง่ายขึ้นมาก งบประมาณที่ลงทุนไม่สูงเหมือนในอดีตและสามารถหวังผลได้จนถึงระดับการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนจำนวนมาก

กลยุทธ์การรณรงค์แนวใหม่ 3 แนวทางเลือก คือ

1. การค้นหามุคคล 3 จำพวก คือ connectors, maven และ salesman ซึ่งแทรกซึมอยู่ในกลุ่มสังคมเป้าหมายให้พบ วิธีค้นหาที่น่าจะเหมาะสมคือ การวิจัยภาคสนาม โดยใช้เทคนิควิธี “Snowball” ประกอบ การค้นพบกลุ่มดังกล่าวจะหมายถึงการค้นพบเครือข่ายที่เชื่อมร้อยกันของกลุ่มวัฒนธรรมย่อยของสังคมนั้นโดยทันที เครือข่ายนี้จะเป็นช่องทางลำเลียงข้อมูลและนวัตกรรมให้กับการรณรงค์ โดยมี connectors เป็นจุดประสารรอยต่อให้ยึดโยงเข้ามาไว้ด้วยกัน ในขณะที่ maven จะทำหน้าที่เป็นคลังข้อมูลของการรณรงค์ และ Salesman เป็นผู้ถ่ายทอดนวัตกรรมด้วยกรรมวิธีโน้มน้าวใจ

2. สร้างสรรค์และทดลองใช้เนื้อหาสารที่มีลักษณะติดตรึง (Stickiness) กลยุทธ์แนวนี้จำเป็นต้องอาศัยผู้ร่ำหวอดในวงการสื่อสารที่คุ้นเคยกับกลุ่มเป้าหมายของการรณรงค์เป็นอย่างดีเพราะจะทราบว่าจะอะไรที่อาจจะทำให้เกิดการประทับใจติดตรึงอยู่ในความทรงจำจนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงการกระทำของผู้รับสารได้ โดยนัยนี้ maven และ Salesman ของกลุ่มเป้าหมายอาจต้องมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และทดลองสารลักษณะต่างๆ/ ด้วย

3. เรียนรู้และรวบรวมบริบท (context) ลักษณะต่างๆ ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคนในสังคม รวมทั้งทดลองใช้บริบทในการรณรงค์ที่หลากหลาย การเฝ้าสังเกตและทดลองสร้างบริบทนี้ในการรณรงค์มีข้อที่ต้องค้นหาคือ จุดสำคัญของบริบทนั้นคืออะไรที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลง เช่น เพราะสภาพแวดล้อมเชิงกายภาพเปลี่ยน เพราะกลุ่มเปลี่ยนหรือเพราะในบริบทนั้นมี Salesman ประปนอยู่

การมีส่วนร่วมของประชาชน

ชุมชนทะเลน้อย

ศูนย์ศึกษาลาปลา
www.SongkhlaLake.com

เนื้อเรื่อง

กระบวนการดำเนินงาน

การดำเนินงานการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย ได้ให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้ประกอบการขายอาหารประชาชน เทศบาล ผู้นำชุมชนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวทะเลน้อย โดยคณะทำงานนั้นจะประกอบด้วยผู้ประกอบการขายอาหารและประชาชน ในขณะที่เทศบาลและผู้นำชุมชนจะเป็นที่ปรึกษาของโครงการ ซึ่งมีรายชื่อคณะทำงาน โครงการฯ ดังที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1. รายชื่อคณะทำงาน โครงการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
1.	นายฉิ่ง บัวบาน	186 หมู่ที่ 3 ต.พนางตุง
2.	นางสลวย ทองพูน	160 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
3.	นางบุรณ์ หมั่นหนู	46/2 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
4.	นางสมจิตร กระจเทศ	135 หมู่ที่ 2 ต.พนางตุง
5.	นางลำยอง สิ้นยัง	302 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
6.	นางอ้วน ยอดชุมสุวรรณ	20/2 หมู่ที่ 2 ต.พนางตุง
7.	นางสาวน แก้วขาว	77 หมู่ที่ 3 ต.ทะเลน้อย
8.	น.ส.สมจิตร รักรอด	346 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
9.	นางกลาย ทองประศรี	95 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
10.	นางแสง ยกทอง	101 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
11.	นางอำภา หนูจันทร์	104 /1 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
12.	นางชะอ้อน ทองนวล	84 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
13.	นางกิมห้อง เกื้อกากร	135 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
14.	น.ส.อำไพ รักรอด	91 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
15.	นางชูลี เผือกทอง	290 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
16.	น.ส.วาสนา กลับแก้ว	92 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
17.	นางสุจิน ชูบัว	63/1 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
18.	นางสุมิตรา ศรีวิเชียร	65 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
19.	นายสุทธิพงษ์ ไทรงาม	323 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง

ลำดับ	ชื่อ - สกุล	ที่อยู่
20.	น.ส.สตรีรัตน์ ขาวเผือก	75 หมู่ที่ 5 ต.ทะเลน้อย
21.	นางอม พุทธิเจริญ	55 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
22.	นางสมคิด คำสง	76 หมู่ที่ 1 ต.พนางตุง
23.	นางวิเชียร ศรีอินทร์	27/1 หมู่ที่ ต.พนางตุง
24.	นางประภา เกลี้ยงแก้ว	157 หมู่ที่ 2 ต.พนางตุง
25.	น.ส.ปรีดา นิ่มแก้ว	111 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
26.	นายณรงค์ ชุ่นแข่ง	114/1 หมู่ที่ 12 ต.พนางตุง
27.	น.ส.อรองค์ ชูบัว	63/1 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง
28.	นางจิต ฉางคำ	97 หมู่ที่ 2 ต.พนางตุง
29.	น.ส.สุกศุตา ทองพูน	134/1 หมู่ที่ 13 ต.พนางตุง

สรุปการประชุมคณะทำงานโครงการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

วันที่ 5 เมษายน 2557 ณ ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยว เทศบาลตำบลพนางตุง
เปิดการประชุมเวลา 13.00 น.

- การชี้แจงที่มาและรายละเอียดของโครงการ
- นำเสนอข้อมูลกล่องโฟม พืชภัยจากการใช้กล่องโฟม
- ความจำเป็นในการลดการใช้กล่องโฟมในชุมชน
- เลือกคณะกรรมการโครงการฯ
- ร่วมเสนอแนวทางการรณรงค์และกำหนดแผนดำเนินงาน โดยที่ประชุมได้ร่วมกันกำหนดกิจกรรมการรณรงค์ดังนี้

- 1.สรุปข้อมูลประกาศหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน
- 2.จัดทำเอกสารแจกครัวเรือนและการประชุมประจำเดือนหมู่บ้าน
- 3.ทำป้ายไว้นิเทศในชุมชน
- 4.ทำหนังสือขอความร่วมมือในการรณรงค์จากเทศบาลและโรงเรียน
- 5.ส่งประกาศทางวิทยุ สวท.พัทลุง รายการหนูนุ้ยคุยข่าว
- 6.การเดินรณรงค์ในชุมชน
- 7.ใช้รถแห่ในชุมชน
8. จัดร้านอาสาสมัครผู้นำการลดการใช้กล่องโฟม
9. คณะทำงานขยายแนวร่วมผู้ลดการใช้กล่องโฟม
10. จัดประกวดคำขวัญการลดการใช้กล่องโฟม

จากผลการประชุมของคณะทำงานโครงการฯ ที่ประชุมได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร ดังมีรายชื่อต่อไปนี้

ประธาน	นางสลาย ทองพูน
รองประธาน	นางสุจิน ชูบัว นางบุรณ์ หมั่นหนู
เลขานุการ	น.ส.ศตรีรัตน์ ขาวเผือก
เหรัญญิก	น.ส.อรอนงค์ ชูบัว
ประชาสัมพันธ์	นายณรงค์ ชุ่นเซ่ง
ประสานงาน	นายฉิ้น บัวบาน

แผนการดำเนินงานโครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

ที่ประชุมได้ร่วมกันร่างแผนการดำเนินงานโครงการ ในส่วนที่ต่อเนื่องจากกิจกรรมการประสานงานเพื่อหาคณะทำงานโครงการฯซึ่งมีรายละเอียดของแผนการดำเนินงานดังนี้

ตารางที่ 2 แผนการดำเนินงานโครงการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
1.	การประสานงานเพื่อหาคณะทำงานโครงการฯ	15 – 31 มี.ค. 57	
2.	การประชุมคณะทำงานโครงการฯ การแต่งตั้งคณะกรรมการโครงการฯ	5 เม.ย. 57	
3.	จัดทำแผนการดำเนินงาน	5 เม.ย. 57	
4.	การรวบรวมข้อมูลการใช้โฟม	6-16 เม.ย. 57	
5.	กิจกรรมการเดินรณรงค์และการใช้รถแห่เพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลผลกระทบจากการใช้กล่องโฟม	10 – 13 เม.ย. 57	มีกิจกรรมอาหารดีในชุมชน จะมีการใช้กล่องโฟมมาก
6.	การประชุมผู้ประกอบการขายอาหาร	25 เม.ย. 57	
7.	รายงานความก้าวหน้าของโครงการ	30 เม.ย. 57	
8.	กิจกรรมรณรงค์ในชุมชนต่อเนื่อง	พ.ค. – ก.ค. 57	
9.	การติดตามประเมินผล	หลังจากเสร็จกิจกรรม	

ที่	กิจกรรม	ระยะเวลา	หมายเหตุ
10.	การจัดเวทีสรุปผลและสรุปบทเรียนการดำเนินงาน	18 ส.ค. 57	
11.	สรุปและรายงานผลการดำเนินโครงการ	20 ส.ค. 57	
12.	ส่งรายงานฉบับสมบูรณ์	31 ส.ค. 57	

การรวบรวมข้อมูลการใช้กล้องโฟมในชุมชน

ผู้วิจัยได้สำรวจข้อมูลการใช้กล้องโฟมบรรจุอาหารในชุมชน แบ่งเป็น 3 วิธีดังนี้

1. โดยการเก็บตัวอย่างจากถังขยะในชุมชนการสังเกตจากร้านจำหน่ายอาหาร ร้านจำหน่ายภาชนะโฟมในชุมชนและจุดทิ้งขยะของเทศบาล สามารถแบ่งลักษณะของการใช้กล้องโฟมตามลักษณะรูปแบบของกล้องโฟม ดังนี้

ตารางที่ 3 แสดงการแบ่งลักษณะการใช้กล้องโฟมตามลักษณะรูปแบบของกล้องโฟม

ที่	ลักษณะรูปแบบของกล้องโฟม	ลักษณะของการใช้กล้องโฟม
1.	กล้องโฟมมีฝาปิดขนาด 4x7 นิ้ว	ใช้ใส่อาหารตามสั่ง เช่น ข้าวผัด ข้าวมันไก่ ก๋วยเตี๋ยว ผัด ฯลฯ
2.	กล้องโฟมมีฝาปิดขนาด 7x9 นิ้ว	นักท่องเที่ยวนำมาเข้ามา
3.	จานโฟมขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 6-8 นิ้ว	ร้านจำหน่ายอาหารที่ไม่ตั้งโต๊ะบริการริมทะเลแต่อาศัยศาลาพักที่ชาวบ้านสร้างขึ้นและม้าหินอ่อนสาธารณะ
4.	ถ้วยโฟม	ใช้บรรจุอาหารที่เป็นน้ำ ร้านอาหารที่ไม่ตั้งโต๊ะริมทะเลและร้านขายเคลื่อนที่โดยใช้รถจักรยานยนต์พ่วงข้าง
5.	จานโฟมรูปสี่เหลี่ยมผืนผ้า	ใช้รองปลาตุ๋น ปลาแห้ง ปลาทุและห่อด้วยพลาสติก
6.	จานโฟมรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสขนาด 4 นิ้ว	ใช้รองขนมต่างๆ ส่วนใหญ่นำมาจากตลาดภายนอก

2. การสำรวจข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์ โดยผู้วิจัยได้กำหนดเป็นประเด็นสัมภาษณ์ในแบบสัมภาษณ์ของโครงการเพิ่มศักยภาพในการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาที่ยั่งยืน ชุมชนทะเลน้อย ผลปรากฏว่า ในชุมชนทะเลน้อย ส่วนของตำบลพนางตุง สร้างขยะจากกล้องโฟมประมาณวันละ 1,200 ชิ้น

3. การสอบถามจากร้านค้าที่จำหน่ายกล้องโฟมในชุมชนทะเลน้อย จำนวน 3 ร้าน ปรากฏผลดังนี้

- 3.1 ร้านนายฉัตร ศรีแก้วแฟก จำนวนที่จำหน่ายต่อเดือนประมาณ 15,000 ชิ้น
- 3.2 ร้านนางปราณี แก้วบุญส่ง จำนวนที่จำหน่ายต่อเดือนประมาณ 10,000 ชิ้น
- 3.3 ร้านนางชุ้นห้อง แก้วบุญส่ง จำนวนที่จำหน่ายต่อเดือนประมาณ 15,000 ชิ้น
4. การตรวจนับขยะโคมจากถังขยะริมทะเลน้อยในพื้นที่หมู่ที่ 12 จำนวน 22 ใบในวันที่ 17 พฤษภาคม 2557 พบว่ามีขยะโคมรวมกันจำนวน 384 ชิ้น

กิจกรรมการณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโคมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย

เป็นกิจกรรมการณรงค์ที่จัดขึ้นตามข้อเสนอในที่ประชุมของคณะทำงานโครงการ โดยมีผลการดำเนินการดังนี้

1. การประชาสัมพันธ์ ใช้การประชาสัมพันธ์ทางหอกระจายข่าวของทั้ง 3 หมู่บ้านในชุมชนทะเลน้อย โดยใช้ผู้ประกาศของหมู่บ้านเป็นผู้ประชาสัมพันธ์และการอัดเสียงแล้วนำไปหมุนเวียนเปิดในหอกระจายข่าว หมู่ที่ 1 เปิดเวลา 05.30 น. หมู่ที่ 2 เปิดเวลา 07.00 น. และหมู่ที่ 13 เปิดเวลา 07.30 น. ความยาวของเนื้อหาประมาณ 10 นาที และการพูดคุยชี้แจงในที่ประชุมหมู่บ้านประจำเดือนของทั้ง 3 หมู่บ้าน ทุกเดือนโดยผู้วิจัยหรือคณะทำงานในหมู่บ้าน
2. การจัดทำเอกสารที่บอกถึงที่มาของการผลิต พืชภัยต่อร่างกายและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของกล่องโคม แจกแก่ครัวเรือนในชุมชนและนักท่องเที่ยว ในวันที่จัดกิจกรรมเดินรณรงค์ จำนวน 1,000 แผ่น
3. การทำหนังสือเพื่อขอความร่วมมือจากเทศบาลตำบลพนาสูง ในการลดการใช้ภาชนะโคมบรรจุอาหาร ในการจัดงานอาหารดีทะเลน้อย ระหว่างวันที่ 10 – 16 เมษายน 2557 โดยใช้สถานที่ริมทะเลน้อย แต่ปรากฏว่าไม่ได้รับความร่วมมือ เพราะทุกร้านยังใช้ภาชนะโคมบรรจุอาหารทุกรูปแบบ
4. การจัดกิจกรรมเดินรณรงค์ในชุมชน วันที่ 9 เมษายน 2557 มีคณะทำงานร่วมเดินรณรงค์และแจกเอกสารจำนวน 24 คน โดยใช้ป้ายประชาสัมพันธ์ขนาด 2.40 x 1.20 เมตร จำนวน 12 แผ่น หลังจากเดินรณรงค์แล้วได้นำแผ่นป้ายไปติดที่หน้าบ้านของคณะทำงานโครงการ เพื่อเป็นสื่อประชาสัมพันธ์ต่อเนื่อง
5. การใช้รถแห่ในชุมชน ระหว่างวันที่ 10 – 13 เมษายน 2557 โดยติดป้ายรณรงค์ข้างรถจำนวน 2 ป้ายพร้อมเปิดเทปบันทึกเสียงเกี่ยวกับพืชภัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของกล่องโคมบรรจุอาหาร และการประชาสัมพันธ์โดยการพูดปราศรัย
6. การส่งหนังสือขอความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ในรายการหนูน้อยคุยข่าว สถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย จังหวัดพัทลุง ความถี่ 89.0 เมกกะเฮิรต์ เวลา 06.00 – 07.00 น. ซึ่งเป็นรายการที่หอกระจายข่าวของหมู่บ้านในจังหวัดพัทลุงถ่ายทอดเสียง โดยแนบเนื้อหาในการประชาสัมพันธ์ไปด้วย ปรากฏว่าได้รับความร่วมมือในการประชาสัมพันธ์ระหว่างวันที่ 3 – 6 เมษายน 2557 อีกทั้งได้รับความร่วมมือในการแสดงความคิดเห็นและให้ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับโทษของการใช้กล่องโคมบรรจุอาหาร
7. การจัดหาร้านอาสาสมัครลดการใช้กล่องโคม โดยคณะทำงานที่เป็นผู้จำหน่ายอาหาร และการได้ไปพูดคุยทบทวนกับเจ้าของร้านที่ไม่เป็นคณะทำงาน ร้านที่ให้ความร่วมมือจะได้รับการฝึกการห่อ

โดยใช้กระดาษเคลือบพลาสติก และติดป้ายข้อความว่า “ร้านนี้ร่วมลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร” ปรากฏว่ามีร้านที่เป็นอาสาสมัครลดการใช้กล่องโฟมจำนวน 10 ร้าน โดยมีรายชื่อดังนี้

1. นางสุจินต์ ชูบัว
2. นางฉลวย จิตประพันธ์
3. นางบุรณ์ หมั่นหนู
4. นางอ้วน ยอดชุมสุวรรณ
5. นางกัญญา หมั่นหนู
6. นางสลวย ทองพูน
7. นางประภา เกลี้ยงแก้ว
8. น.ส.ชลิพรรณ จันทร์ช่วย
9. นางสาวณี จันทร์อักษร
10. นางกิมห้อง เกื้อกากร

8. การใช้คณะทำงานเป็นผู้ขยายความคิดและหาเพื่อนเป็นแนวร่วมในการลดการใช้กล่องโฟม เพราะคณะทำงานเป็นผู้ได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพิษภัยและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของกล่องโฟม สามารถพูดคุยเพื่อนบ้านและเชิญชวนเป็นแนวร่วมได้ โดยความคาดหวังจนถึงวันสิ้นสุดโครงการ

(31 สิงหาคม 2557)

แต่ละคนสามารถขยายเพื่อนได้จำนวน 2 คน

9. การจัดประกวดคำขวัญการลดใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร โดยกำหนดให้ผู้ที่อยู่ในชุมชนทะเลน้อย หมู่ที่ 1,2 และ 13 ต.พนางสูง สามารถส่งคำขวัญได้ กำหนดรางวัลเป็นเงิน จำนวน 500 , 300 และ 200 บาทสำหรับรางวัลที่ 1,2 และ 3 ตามลำดับ คำขวัญที่ได้รับรางวัลจะนำไปพิมพ์เป็นป้ายรณรงค์ ปรากฏผล ดังนี้

คำขวัญที่ได้รับรางวัลที่ 1 คือ “แค่เปลี่ยนคำว่ากล่องเป็นคำว่าห่อ คุณก็ช่วยสร้างสิ่งแวดล้อมที่ดีของทะเลน้อยได้” เจ้าของคำขวัญคือ น.ส.อรสา สิ้นยัง

คำขวัญที่ได้รับรางวัลที่ 2 คือ “เมื่อไม่กลัวกล่องโฟมมีพิษภัย ก็โปรดเห็นใจสิ่งแวดล้อม” เจ้าของคำขวัญคือ เด็กชาย กิตติพงศ์ ทองอ่อน

คำขวัญที่ได้รับรางวัลที่ 3 คือ “คนตายเพราะมะเร็งมีมากมาย เชื่อได้อย่างไรว่าไม่ได้เกิดจากการใช้กล่องโฟม” เจ้าของคำขวัญคือ น.ส. กนกวรรณ ขอมรัมย์จวน

คำขวัญที่ได้รับรางวัลชมเชย คือ “เยาวชนรุ่นใหม่ เข้าใจปัญหา ไม่นำพากล่องโฟม” เจ้าของคำขวัญคือ น.ส.ศรียรัตน์ ขาวเผือก

การประชุมผู้ประกอบการขายอาหารในชุมชนทะเลน้อย

ประชุมในวันจันทร์ที่ 12 พฤษภาคม 2557 ณ ศูนย์ข้อมูลการท่องเที่ยวเทศบาลตำบลพนางตุง
ประชุมเวลา 18.00 – 20.00 น. มีผู้ประกอบการขายอาหารเข้าร่วมประชุมจำนวน 10 คน ดังรายชื่อต่อไปนี้

1. นางสาว ทองพูน
2. นางสาวจินต์ ชูบัว
3. นางกัญญา หมั่นหนู
4. นางกิมห้อง เกื้อกากร
5. นางบุรณ์ หมั่นหนู
6. นางอ้วน ยอดชุมสุวรรณ
7. นางโสภณ ชุ่นแข่ง
8. นายพรเทพ เม่งช่วย
9. น.ส.ชลิพรรณ จันทร์ช่วย
10. นางฉลวย จิตประพันธ์

สรุปผลการประชุมมีดังนี้

- การชี้แจงเหตุผลและความจำเป็นในการลดใช้กล่องโฟมในชุมชนทะเลน้อยโดยเฉพาะพิษภัยจากการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารที่มีต่อสุขภาพของคน และผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อม

- ชี้แจงวัตถุประสงค์ของการรณรงค์คือลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร ไม่ใช่การบังคับให้เลิกใช้ไปเลย แต่สามารถดำเนินการได้ถึงขั้นการละและเลิกได้ในโอกาสต่อไป

- การระดมความคิดเห็นต่อแนวทางการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร ที่ประชุมได้เสนอแนวทางปฏิบัติดังต่อไปนี้

1. ต้องมีการประชาสัมพันธ์ให้มากขึ้นและทำต่อเนื่องทั้งกับประชาชนในชุมชนและนักท่องเที่ยว
2. ผู้ประกอบการควรเสนอการห่ออาหารแทนการใช้กล่องโฟม แต่หากผู้ซื้อที่ยืนยันให้ใส่กล่องโฟมก็ค่อยเปลี่ยนให้
3. ทำป้ายข้อมูลโทษของการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร และขอความร่วมมือในการลดการใช้โฟมติดที่ร้านขายอาหาร
4. ฝึกการห่ออาหารให้ผู้ขายอาหาร
5. ให้สมาชิกไปชี้แจงและขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการที่ยังไม่ให้ความร่วมมือ
6. ให้ยกย่องชมเชยผู้ที่ไม่ใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารทั้งผู้ซื้อและผู้ขายอาหารผ่านหอกระจายข่าวในหมู่บ้าน
7. ทำป้ายประกาศขอความร่วมมือนักท่องเที่ยว ขอความร่วมมือให้ลดการนำกล่องโฟมบรรจุอาหารมาที่ทะเลน้อย ติดตั้งในสถานที่ที่มองเห็นได้ชัดเจน

8. ทำป้ายรณรงค์เพิ่มเติม โดยใช้เด็กที่เป็นลูกหลานของผู้ขายอาหารเป็นฟรีเซนเตอร์ แล้วติดป้ายที่ร้านของผู้ปกครองเด็ก

9. ประสานกับโรงเรียนในการร่วมรณรงค์ลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารทั้งในโรงเรียนและชุมชน

การดำเนินการรณรงค์ต่อเนื่อง

เป็นการนำข้อเสนอแนะจากการประชุมผู้ประกอบการขายอาหารและผลจากการดำเนินการช่วงแรกมาดำเนินกิจกรรมรณรงค์ต่อเนื่อง โดยมีรายละเอียดและผลการดำเนินกิจกรรมต่อเนื่องดังนี้

1. เพิ่มการประชาสัมพันธ์วิธีการรณรงค์ให้ต่อเนื่องและหลากหลายมากขึ้น โดยประสานงานให้รายการหนูนุ่นคุยข่าว ได้พูดคุยเรื่องพิษภัยของการใช้กล่องโฟมอีกครั้งหนึ่งและประกาศขอความร่วมมือนักท่องเที่ยวไม่ให้นำกล่องโฟมบรรจุอาหารไปใช้ที่ทะเลน้อย ออกรายการทางวิทยุในวันที่ 13-14 กรกฎาคม 2557 รวมถึงการขอความร่วมมือสภาตำบลและสถานีอนามัยทะเลน้อยให้จัดทำป้ายรณรงค์ในนามของเทศบาลและสถานีอนามัย ทั้งนี้ทางสถานีอนามัยตำบลทะเลน้อยยังแจ้งให้อาสาสมัครสาธารณสุขประจำหมู่บ้าน (อสม.) ให้ความร่วมมือกับโครงการนี้ด้วย

2. จัดทำป้ายรณรงค์แบบใหม่ที่ใช้เด็กเป็นฟรีเซนเตอร์และติดที่บ้านของผู้ปกครองหรือญาติที่ขายอาหาร

เป็นการตอกย้ำในการขอความร่วมมือในการลดการใช้กล่องโฟม ซึ่งได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีในการลดการใช้กล่องโฟม

3. การวางแผนร่วมกับเทศบาลตำบลพนางตุงและวิทยาลัยภูมิปัญญาชุมชน มหาวิทยาลัยทักษิณในการเตรียมการเรื่องการจัดสภาพแวดล้อมในชุมชนให้สะอาด ปลอดภัยและกลิ่นเหม็น เพื่อจัดงานส่งเสริมการท่องเที่ยวในชุมชน ชื่องาน “เดินสะพาน อ่านวิถี พบของดีชุมชนทะเลน้อย” ในช่วงวันสงกรานต์ปีเก่าต้อนรับปีใหม่ เป็นงานที่เน้นการไม่ใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารเป็นพิเศษ ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการเตรียมงาน

4. การประสานกับทางโรงเรียนในการให้ความรู้แก่นักเรียนเกี่ยวกับพิษภัยและผลกระทบของกล่องโฟมต่อสิ่งแวดล้อม รวมถึงขอความร่วมมือจากทางโรงเรียนในการลดการใช้กล่องโฟมของนักเรียนทั้งในโรงเรียนและที่บ้าน ดำเนินการใน 2 โรงเรียนคือโรงเรียนวัดทะเลน้อยและโรงเรียนพนางตุง โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม 2557

5. การทำหนังสือขอความร่วมมือจากสำนักงานสาธารณสุขจังหวัด เพื่อเสนอแนะให้เพิ่มเกณฑ์ในการรับรองมาตรฐานร้านอาหาร โดยเพิ่มคำว่า Best conservation เข้าหลังคำเดิมเป็น Clean food Good test Best conservation แต่ยังไม่ได้รับการดำเนินการ

การติดตามประเมินผล

ผู้วิจัยและคณะทำงานได้รวบรวมข้อมูลติดตามผลการดำเนินงานรณรงค์โดยยึดวัตถุประสงค์และตัวชี้วัดของโครงการเป็นหลักวิธีการรวบรวมข้อมูลใช้วิธีการสังเกตและ การสัมภาษณ์ เพื่อให้ได้ข้อมูลปริมาณของขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวและขยะโฟมในชุมชน และใช้การประชุมคณะทำงานโครงการเป็นการประเมินผลหาวิธีการที่ได้ดำเนินการไปแล้วซึ่งมีผลกับการทำให้ปริมาณของกล่องโฟมบรรจุอาหารลดลง โดยมีแนวทางและผลการดำเนินการดังนี้

1. การสังเกตและตรวจนับปริมาณขยะโฟมในถังขยะบริเวณริมฝั่งทะเล พื้นที่ หมู่ที่ 2 ตำบลพนาสูง ในวันเสาร์ที่ 23 สิงหาคม 2557 จำนวน 22 ใบ ปรากฏว่ามีขยะโฟมทุกชนิดรวมกันจำนวน 185 ชิ้น

2. การสัมภาษณ์ร้านขายอาหารที่ร่วมโครงการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร จำนวน 10 ร้าน พบว่ามีผู้สั่งอาหารใส่ห่อแทนการใช้กล่องโฟม โดยทางร้านไม่ต้องเสนอทางเลือกมากขึ้น และมี 3 ร้านที่ใช้ถ้วยกระดาษแทนกล่องโฟม

3. การประชุมคณะทำงานโครงการเพื่อสรุปผลการดำเนินโครงการในวันที่ 27 สิงหาคม 2557 โดยผู้วิจัยได้นำเสนอผลการสังเกตปริมาณขยะ การตรวจนับและการสัมภาษณ์ ที่ประชุมพิจารณาแล้วเห็นว่าการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อยมีจำนวนลดลง และมีความเห็นร่วมกันว่า วิธีการรณรงค์ที่มีผลต่อการลดลงของขยะโฟมมากคือ การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแก่ประชาชนถึงพิษภัยและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร การขอความร่วมมือจากร้านขายอาหารในการลดการใช้กล่องโฟมโดยใช้การห่อด้วยกระดาษเคลือบพลาสติกแทน และการใช้ป้ายรณรงค์ในชุมชน ส่วนวิธีการอื่นๆต่างก็มีความสำคัญในการตอกย้ำ และหนุนเสริมวิธีการที่สำคัญให้มีความสำคัญมากขึ้น ทั้งนี้กลไกสำคัญของการดำเนินการคือคณะทำงานทุกคน

ข้อวิจารณ์

การวิเคราะห์และสรุปผล

การวิจัยเรื่องการศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย เป็นการวิจัยเชิงปฏิบัติการ การวิเคราะห์ผลการดำเนินงานนั้น จะนำผลที่ได้จากการประเมินผลไปเปรียบเทียบกับวัตถุประสงค์ของการศึกษาวิจัย และตัวชี้วัด แล้วสรุปเป็นผลการดำเนินงาน โดยมีรายละเอียดตามตารางข้างล่างนี้

ตารางที่ 4 แสดงความสัมพันธ์ของวัตถุประสงค์ ตัวชี้วัดและผลการดำเนินงานของโครงการ

วัตถุประสงค์	ตัวชี้วัด	ผลการดำเนินงาน	สรุปผล
1.เพื่อศึกษารูปแบบและวิธีการรณรงค์ในการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย	1.รูปแบบและวิธีการรณรงค์ที่ทำให้การใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อยลดลง	ได้รูปแบบการรณรงค์ที่มีผลต่อการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชน	ได้รูปแบบและวิธีการรณรงค์ตามวัตถุประสงค์
2.เพื่อลดการใช้ภาชนะโฟมบรรจุอาหาร	2. ร้านค้าในชุมชนหันมาใช้วัสดุธรรมชาติหรือกระดาษเคลือบพลาสติกห่ออาหาร	ร้านขายอาหารในชุมชนบางส่วนใช้ถ้วยกระดาษและการห่ออาหารด้วยกระดาษเคลือบพลาสติกมากขึ้น	บรรลุวัตถุประสงค์
3.เพื่อแก้ปัญหามลพิษและขยะในชุมชน	1.ขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวลดลง 2.ปริมาณขยะโฟมในชุมชนลดลง	1.ขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวลดลง 2. ปริมาณขยะโฟมในชุมชนลดลง	บรรลุวัตถุประสงค์

การอภิปรายผล

การศึกษาเพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์เพื่อการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อยมีวัตถุประสงค์เพื่อหารูปแบบและวิธีการรณรงค์ในการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร การแก้ปัญหามลพิษและขยะโฟมในชุมชนทะเลน้อย การวิจัยได้ดำเนินการตามขั้นตอนของแผนดำเนินงานที่กำหนดขึ้น มีการติดตามผลการดำเนินงานแต่ละขั้นตอนของแผนจนถึงสิ้นสุดกระบวนการตามแผนการดำเนินงาน ซึ่งผลการดำเนินงานตามแต่ละวัตถุประสงค์นั้นสามารถวิจารณ์ผลที่เกิดขึ้นตามวัตถุประสงค์ได้ดังต่อไปนี้

1. ได้รูปแบบและวิธีการรณรงค์ที่มีผลต่อการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในชุมชนทะเลน้อย ซึ่งตามมติที่ประชุมของคณะทำงานในการสรุปผลการดำเนินงาน เห็นว่าวิธีการที่มีผลต่อการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารที่มีความสำคัญมากคือ การประชาสัมพันธ์ให้ข้อมูลแก่ประชาชนถึงพิษภัยและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อมของการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร การขอความร่วมมือจากร้านขายอาหารในการลดการใช้กล่องโฟมโดยใช้การห่อด้วยกระดาษเคลือบพลาสติกแทน และการใช้ป้ายรณรงค์ในชุมชน ที่เป็นเช่นนี้ เพราะกล่องโฟมบรรจุอาหารในปัจจุบันได้รับความนิยมอย่างมากในทุกพื้นที่ อีกทั้งวิถีชีวิตประจำวันของคนไม่เปิดให้มีทางเลือกมากนักในการเตรียมและใช้ภาชนะอย่างอื่นแทนโฟม อีกทั้งโฟมมีราคาถูก น้ำหนักเบา จัดเก็บได้ง่ายและเป็นสิ่งสำเร็จรูปใช้ได้ทันที จึงทำให้กล่องโฟมได้รับความนิยมแพร่หลายในหมู่แม่ค้าร้านตลาดทั่วไป จนเป็นที่เข้าใจกันว่ามีความปลอดภัย แต่เมื่อได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารถึงพิษภัยของการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารและรายละเอียดของผลกระทบที่มีต่อสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะการไม่ย่อยสลายหรือการใช้เวลาหลายพันปีจึงจะย่อยสลาย ทำให้ประชาชนถูกกระตุ้นความคิดและเริ่มหันมาพิจารณาเหตุการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้นกับคนในชุมชน เช่นการเสียชีวิตเพราะโรคมะเร็งเพิ่มขึ้น การเห็นเด็กที่สมาธิสั้นมีมากขึ้น ซึ่งเหตุการณ์อย่างนี้ก็เป็นผลของการได้รับสารสไตรีนจากกล่องโฟม ทำให้เกิดการพูดคุยแลกเปลี่ยนและแสดงความคิดเห็นระหว่างกันของคนในชุมชน แล้วนำไปสู่พฤติกรรมกรรมการเริ่มปฏิเสธกล่องโฟม ประกอบกับการได้รับการเสนอทางเลือกจากร้านขายอาหารที่ใช้การห่อแทนการใช้กล่องโฟม แม้การห่อด้วยกระดาษเคลือบพลาสติกจะยังคงเสี่ยงกับพิษภัยอยู่ แต่การกำจัดที่ง่ายและสะดวกกว่าทำให้ยอมรับการห่อแทนการใช้กล่องโฟม ทำให้ปริมาณกล่องโฟมในชุมชนลดลงส่วนวิธีการอื่นๆต่างก็มีความสำคัญในการต่อยอด และหนุนเสริมวิธีการที่สำคัญให้มีความสำคัญมากขึ้น

2. ร้านขายอาหารในชุมชนหันมาใช้ถ้วยกระดาษใส่อาหารที่เป็นน้ำและใช้การห่ออาหารที่ไม่เป็นน้ำด้วยกระดาษเคลือบพลาสติกมากขึ้น ทั้งนี้เพราะว่าแต่เดิมผู้ประกอบการร้านอาหารต่างคิดว่าภาชนะโฟมเป็นสิ่งปลอดภัย ใช้สะดวกกว่าการห่อด้วยกระดาษเคลือบพลาสติก และมีราคาถูกจึงนิยมใช้กัน ต่อเมื่อได้รับรู้ข้อมูลถึงพิษภัยของการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารและผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม จึงมีความรู้สึกถึงความสนใจแต่ด้วยข้อจำกัดบางอย่างเช่น ไม่มีคนช่วยล้างจานหรือการจ้างคนล้างจานจะต้องใช้เงินมากกว่า การซื้อภาชนะโฟม การขายอาหารโดยรถเคลื่อนที่ ผู้ซื้ออาหารทำลายถ้วยชามที่ใช้ใส่อาหาร และความต้องการของผู้ซื้อที่ต้องการใส่กล่องโฟม ทำให้ผู้ขายอาหารยังคงใช้กล่องโฟมบรรจุอาหาร เมื่อได้รับทราบข้อมูลมากขึ้นจากวิธีการรณรงค์ การได้รับการขอความร่วมมือจากคณะทำงานรณรงค์ และการแสดงความคิดเห็น

ต้องการให้ห่ออาหารของผู้ซื้ออาหาร ทำให้ผู้ขายอาหารหันมาให้ความร่วมมือในการลดการใช้กล่องโฟม โดยการเสนอทางเลือกการห่อให้แก่ผู้ซื้ออาหาร และการฝึกการห่ออาหารให้รวดเร็วและสวยงาม หรือการนำภาชนะโฟมไปวางไว้ในที่ลับตาของผู้ซื้ออาหาร ในขณะที่ข้างร้านยังคงใช้ภาชนะโฟมบรรจุอาหารอยู่ต่อไป แต่ผลก็คือการทำให้กล่องโฟมในชุมชนลดลง

3. ปริมาณขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวและในชุมชนลดลง จากการตรวจนับขยะโฟมจากถังขยะริมทะเลในหมู่ที่ 2 จำนวน 22 ใบ ซึ่งเป็นที่ทิ้งขยะจากนักท่องเที่ยว เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2557 พบว่ามีขยะโฟมในถังรวมกัน จำนวน 384 ชิ้น ในขณะที่การตรวจนับในวันเสาร์ที่ 23 สิงหาคม 2557 พบว่ามีขยะโฟมในถังรวมกัน จำนวน 185 ชิ้น แสดงว่าขยะโฟมจากนักท่องเที่ยวลดลง ที่เป็นเช่นนี้เพราะว่านักท่องเที่ยวอาจได้รับทราบข่าวสารจากวิทยุราชการหนูน้อยคุยข่าว ที่ขอความร่วมมือจากนักท่องเที่ยวในการลดการใช้ภาชนะโฟมบรรจุอาหาร หรือการได้รับทราบข้อมูลเกี่ยวกับพิษภัยและผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมของการใช้กล่องโฟมจึงไม่นำอาหารที่ใส่กล่องโฟมเข้าพื้นที่ หรืออีกกรณีหนึ่งคือเมื่อนักท่องเที่ยวมาซื้ออาหารในชุมชนทะเลน้อย ข้อมูลการณรงค์หรือการเสนอทางเลือกของผู้ขายอาหาร ที่ให้ผู้ซื้อใช้การห่อกระดาษแทนการใช้กล่องโฟม รวมถึงการรับประทานอาหารในร้านอาหารเลยโดยไม่ต้องใช้กล่องโฟมทำให้จำนวนกล่องโฟมลดลง

ดังนั้นรูปแบบและวิธีการณรงค์ที่ใช้เพื่อการลดการใช้กล่องโฟมบรรจุอาหารในทะเลน้อย จึงเป็นรูปแบบที่ใช้ได้จริงในชุมชนทะเลน้อย และสามารถพัฒนาให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยอาศัยระยะเวลาที่เหมาะสม

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการติดตามผลของโครงการนี้ต่อเนื่องหลังจากสิ้นสุดระยะเวลาของโครงการแล้ว เพราะการรณรงค์เป็นปฏิบัติการทางสังคมที่ทำกับคน ต้องอาศัยระยะเวลาของการเปลี่ยนแปลงที่มากกว่านี้
2. ควรศึกษาวิจัยเรื่องแนวทางการเพิ่มประสิทธิภาพของกิจกรรมการรณรงค์